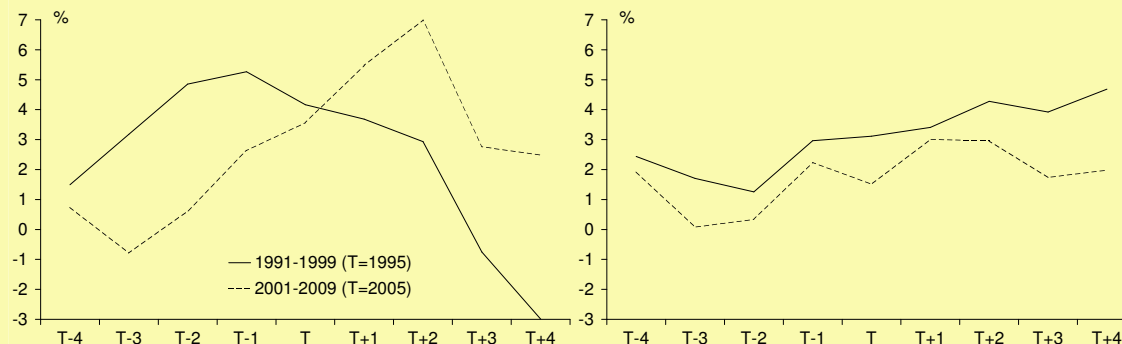

Groei aantal zelfstandigen houdt gelijke tred met economische groei

De afgelopen jaren is het aantal zelfstandigen explosief gegroeid. Het kabinet ziet zelfstandig ondernemerschap als een belangrijke bijdrage aan de groei van de economie, maar is alert op de gevolgen voor het draagvlak voor de sociale zekerheid en pensioenen.^a

De relatie tussen de groei van de economie en het aantal zelfstandigen is niet eenduidig. In tijden van hoogconjunctuur zijn niet alleen de afzetmogelijkheden beter, maar ook de perspectieven in loondienst. In tijden van laagconjunctuur is de zekerheid van een baan in loondienst aantrekkelijk, maar aan de andere kant kunnen de hoge werkloosheid en lagere baankansen ook de overstap van uitkering naar zelfstandig ondernemerschap stimuleren.

Ontwikkeling van zelfstandigen exclusief landbouw (links) en BBP (rechts), 1991-1999 en 2001-2009, in %

In de vorige conjunctuurcyclus nam de groei van het aantal zelfstandigen af met de toename van de economische groei en vice versa. In de huidige conjunctuurcyclus gaat de groei van het aantal zelfstandigen gelijk op met de groei van de economie. Zo groeide het aantal zelfstandigen opmerkelijk snel in 2007, terwijl er in 1997 sprake was van een lagere groei. De komende jaren houdt de toename van het aantal zelfstandigen naar verwachting gelijke tred met de groei van de economie.

Naast conjuncturele factoren, zoals gunstige afzetmogelijkheden, kunnen ook meer structurele factoren, zoals individualisering en flexibilisering, redenen zijn voor de aanhoudende groei van het aantal zelfstandigen. Werkgevers huren steeds vaker zelfstandigen in, omdat dit hen meer flexibiliteit biedt, met name bij beëindiging van de arbeidsbetrekking. De Verklaring Arbeidsrelatie (VAR) biedt hen tegelijkertijd zekerheid van vrijwaring van naheffing van premies werknemersverzekeringen en loonbelasting.

Een grote toename van het aandeel zelfstandigen in de beroepsbevolking kan ook risico's met zich meebrengen. Zo kan het draagvlak voor de werknemersverzekeringen verkleinen door risicoselectie of averechtse selectie. In dat geval verdwijnen groepen met een laag risico (bijvoorbeeld jongeren) uit de werknemersverzekering, terwijl groepen met een hoger risico (bijvoorbeeld ouderen) verplicht verzekerd blijven. Een dergelijke ontwikkeling beperkt de mogelijkheden voor herverdeling via de sociale zekerheid. Vergelijking van de leeftijdsverdeling van zelfstandigen en werknemers in 1995 en 2005 op basis van de Enquête Beroepsbevolking laat het volgende zien; het aandeel 40-plussers stijgt bij zelfstandigen van 60% naar 65%, terwijl dit bij de werknemers toeneemt van 35% naar 45%. Hoewel de gemiddelde leeftijd van zelfstandigen hoger blijft, is de toename bij de werknemers groter. Er zijn dus relatief meer jongeren zelfstandig ondernemer geworden. Dit zou een aanwijzing kunnen zijn voor risicoselectie.

^a Zie Kabinetsbrief Zelfstandig ondernemerschap (31311-1), 17 december 2007 en Het Financieele Dagblad, Heemskerk alert op groei zelfstandigen, 17 december 2007.